

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 342

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI wieku

Redaktor naukowy
Wanda Ronka-Chmielowiec

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Comp-rajt
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-461-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Maria Balcerowicz-Szkutnik, Włodzimierz Szkutnik: Sektor ubezpieczeń w krajach postradzieckiej Azji Środkowej	11
Teresa H. Bednarczyk: The systemic relevance of the reinsurance industry	28
Krystyna Ciuman: Finansjalizacja a sektor ubezpieczeń	37
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Analiza najważniejszych pozycji wynikowych według grup ubezpieczeń działu II w Polsce dla lat 2009-2011	44
Andrzej Grzebieniak: Ocena narzędzi marketingowych stosowanych przez zakłady ubezpieczeń w procesie zarządzania relacjami z klientami	57
Monika Hadaś-Dyduch: Zarządzanie ryzykiem poprzez ubezpieczenie	66
Beata Jackowska: Wpływ proporcji płci ubezpieczonych na wysokość jednorazowych składek netto w ubezpieczeniach na życie	77
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Satysfakcja przedsiębiorstw sektora MŚP z likwidacji szkód ubezpieczeniowych	87
Anna Jędrzychowska, Patrycja Kowalczyk-Rólczyńska, Ewa Poprawska: Sytuacja na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych w Polsce na tle rynku europejskiego	98
Marcin Kawiński: Pozasądowe rozstrzyganie sporów a ochrona konsumentów branży ubezpieczeniowej	111
Nadezda Kirillova: Insurance for companies and households in Russia	127
Robert Kurek: Arbitraż nadzorczy na rynku usług finansowych – identyfikacja zjawiska	132
Piotr Majewski: Ubezpieczenia pojazdów zabytkowych	140
Marek Monkiewicz, Grażyna Sordyl, Bogusław Bamber: Alternatywne metody wykorzystania funduszu pomocowego zarządzanego przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (UFG)	150
Magdalena Mosionek-Schweda: Model Altmana jako narzędzie do oceny ryzyka upadłości przedsiębiorstw	164
Joanna Niżnik: Reformowanie systemów emerytalnych państw Europy Środkowej po kryzysie finansowym 2008 r. na przykładzie Czech i Węgier	176
Dorota Ostrowska: Insurance Guarantes market development in Poland in the years 2006-2012	186
Sylwia Pińkowska-Kamieniecka: Obowiązkowe zakładowe programy emerytalne w Europie	196
Piotr Pisarewicz: Nowe standardy rynku <i>bancassurance</i> w zakresie ubezpieczeń z elementem inwestycyjnym lub oszczędnościowym	206

Maria Płonka: Kierunki internacjonalizacji zakładów ubezpieczeń ze szczególnym uwzględnieniem towarzystw ubezpieczeń wzajemnych ...	216
Agnieszka Przybylska-Mazur: Wybrane wielkości statystyczne w podejmowaniu decyzji o prywatnych ubezpieczeniach zdrowotnych	225
Filip Przydróżny: Komunikacja zakładu ubezpieczeń z otoczeniem w kryzysie zaufania	236
Ryszard Pukała: Konsekwencje wstąpienia Rosji do WTO dla rosyjskiego rynku ubezpieczeniowego	245
Joanna Rutecka: Dodatkowe zabezpieczenie emerytalne – charakterystyka i czynniki rozwoju	256
Edyta Sidor-Banaszek: Wykorzystanie wskaźnika ALE (<i>Active Life Expectancy</i>) w ubezpieczeniu od ryzyka niesamodzielności	267
Ewa Spigarska: Sprawozdawczość zakładów ubezpieczeń dla potrzeb rachunkowości i dyrektywy Wyplacalność II – podobieństwa i różnice	278
Ilona Tomaszewska, Renata Pajewska-Kwaśny: Szkody środowiskowe w świetle regulacji zawartych w dyrektywie ELD	288
Tatiana Verezubova: Doskonalenie monitorowania wypłacalności zakładów ubezpieczeń	298
Damian Walczak: Wybrane problemy dodatkowego zabezpieczenia emerytalnego rolników w Polsce	306
Stanisław Wieteska: Dylematy ubezpieczenia mienia w obiektach wielko-przestrzennych wysokiego składowania od skutków dymu pożarowego	316
Alicja Wolny-Dominiak: Loss reserving using growth curve modeling	331
Wojciech Wiśniewski: Wpływ technologii informatycznych na zmiany organizacji likwidacji szkód	338
Tomasz Zapart: Kalkulacja składki ubezpieczeniowej w ubezpieczeniach komunikacyjnych dla podmiotów gospodarczych.	348
Marta Zieniewicz: Mikroubezpieczenia szansą dla mikro- i małych przedsiębiorstw w Polsce – przykład branży transportowej	359

Summaries

Maria Balcerowicz-Szkutnik, Włodzimierz Szkutnik: Insurance sector in post-Soviet Asian states	27
Teresa H. Bednarczyk: Systemowe znaczenie sektora reasekuracyjnego	36
Krystyna Ciuman: Financialisation within the insurance sector	43
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Analysis of the most important income and cost position for nonlife insurance companies from the Polish market in the time period 2009-2011	56

Andrzej Grzebieniak: The evaluation of marketing tools used by insurance companies in the process of managing the relations with clients	65
Monika Hadaś-Dyduch: Managing risk through insurance	76
Beata Jackowska: The influence of gender structure of the insured on net single premiums in life insurance	86
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: SMEs' satisfaction with insurance claims settlement	97
Anna Jędrzychowska, Patrycja Kowalczyk-Rólczyńska, Ewa Poprawska: The situation on the motor insurance market in Poland against a background of the European market	109
Marcin Kawiński: Alternative dispute resolution and consumer protection within insurance market	126
Nadezda Kirillova: Ubezpieczenia dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w Rosji	131
Robert Kurek: Supervisory arbitrage at the financial services market – the phenomenon identification	139
Piotr Majewski: Historic vehicles insurance	149
Marek Monkiewicz, Grażyna Sordyl, Bogusław Bamber: Alternative methods of use of the assistance fund managed by the Insurance Guarantee Fund (IGF)	163
Magdalena Mosionek-Schweda: The Altman model as a tool to predict bankruptcy of companies	175
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Middle Europe after the 2008 financial crisis on the example of Czech and Hungary	185
Dorota Ostrowska: Rozwój rynku gwarancji ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2006-2012	195
Sylwia Pieńkowska-Kamieniecka: Mandatory occupational pension schemes in Europe	205
Piotr Pisarewicz: New bancassurance standards of insurance investment products and products with saving component	215
Maria Płonka: Directions of internationalization of insurance undertakings with particular emphasis on mutual insurance companies	224
Agnieszka Przybylska-Mazur: Selected statistical values in decision-making when selecting private health insurance	235
Filip Przydróżny: Communication of insurance company with the environment in trust crisis	244
Ryszard Pukała: Consequences of the Russian accession to the WTO for the Russian insurance market	255
Joanna Rutecka: Supplementary old-age pension security – basic characteristics and main factors of its growth	266
Edyta Sidor-Banaszek: Active life expectancy in a stand-alone policy	277

Ewa Spigarska: Reporting of the insurance companies for accounting purposes and the Solvency II Directive – similarities and differences	287
Ilona Tomaszewska, Renata Pajewska-Kwaśny: Impact of EU legislation on the development of environmental insurance	297
Tatiana Verezubova: Control of solvency of insurers of the Republic of Belarus	305
Damian Walczak: Some problems faced by farmers in Poland regarding additional retirement savings	315
Stanisław Wieteska: Property insurance dilemmas in high storage objects from the effects of fire smoke	330
Alicja Wolny-Dominiak: Kalkulacja rezerwy szkodowej z wykorzystaniem krzywej wzrostu	337
Wojciech Wiśniewski: Impact of IT technologies on changes of organization of claims settlement	347
Tomasz Zapart: The calculation of the insurance premium in motor insurance for business entities.	358
Marta Zieniewicz: Microinsurance as a chance for micro and small business – an example of transport industry	366

Maria Płonka

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

KIERUNKI INTERNACJONALIZACJI ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM TOWARZYSTW UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH

Streszczenie: Artykuł przedstawia wybrane kierunki internacjonalizacji (głównie europeizacji) rynku ubezpieczeń. W ramach badania poddano analizie i ocenie trzy kierunki umiędzynarodowienia sektora ubezpieczeń: bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) w kapitałach podstawowych krajowych zakładów ubezpieczeń, internacjonalizację na zasadzie oddziały głównego i internacjonalizację na zasadzie swobody świadczenia usług, ze szczególnym uwzględnieniem towarzystw ubezpieczeń wzajemnych (Tuw). Wyniki badania posłużyły do wyciągnięcia wniosków odnośnie do analizowanego problemu.

Słowa kluczowe: internacjonalizacja, towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych, rynek ubezpieczeń.

DOI: 10.15611/pn.2014.342.20

1. Wstęp

Współczesną gospodarkę cechuje pogłębiający się proces jej umiędzynarodowienia.

Celem artykułu jest przedstawienie wybranych kierunków internacjonalizacji, głównie europeizacji, na przykładzie rynku ubezpieczeń, funkcjonującego w ramach jednolitego rynku Unii Europejskiej. W szczególności poddano analizie i ocenie trzy formy internacjonalizacji sektora ubezpieczeń: bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) w kapitałach podstawowych krajowych zakładów ubezpieczeń, internacjonalizację na zasadzie oddziały głównego oraz na zasadzie swobody świadczenia usług, ze szczególnym uwzględnieniem towarzystw ubezpieczeń wzajemnych (Tuw).

2. Przesłanki i zakres procesu internacjonalizacji

Internacjonalizacja (umiędzynarodowienie) jest procesem, którego rozwój wynika z przesłanek rynkowych, kosztowych, zaopatrzeniowych, politycznych (więcej

[Szymczak, 2004, s. 21 i nast.]. Powyższe przesłanki leżą również u podstaw umiędzynarodowienia w sektorze ubezpieczeń. Z punktu widzenia zakresu internacjonalizacji można wyróżnić przedsiębiorstwa krajowe, międzynarodowe, wielonarodowe lub globalne. Przedsiębiorstwo krajowe skoncentrowane jest na rynku krajowym. Przedsiębiorstwo międzynarodowe działa na obszarze kilku krajów, lecz uważa rynek krajowy za pierwszoplanowy. Przedsiębiorstwo wielonarodowe obsługuje wiele rynków zagranicznych, a jego działania koncentrują się na dopasowaniu do specyfiki danych rynków. Przedsiębiorstwo globalne to przedsiębiorstwo traktujące świat jako jeden rynek [Oczkowska 2007, s. 26]

Najczęściej stosowanymi wskaźnikami badania intensywności internacjonalizacji przedsiębiorstwa są [Rymarczyk 1996, s. 21-22]:

- liczba obsługiwanych rynków zagranicznych oraz udziały w tych rynkach,
- udział bezpośrednich inwestycji zagranicznych w inwestycjach przedsiębiorstwa,
- udział aktywów przedsiębiorstwa za granicą w aktywach ogółem przedsiębiorstwa,
- udział obrotów zagranicznych w całkowitych obrotach przedsiębiorstwa,
- udział zysków zagranicznych w całkowitym zysku przedsiębiorstwa,
- liczba i różnorodność form zaangażowania zagranicznego przedsiębiorstwa.

3. Zasady i proces harmonizacji rynku ubezpieczeń w Unii Europejskiej

Proces harmonizacji rynku ubezpieczeń w Unii Europejskiej od powołania na mocy Traktatu rzymskiego z 1957 r. Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej kształtowały zasady swobody: tworzenia podmiotów gospodarczych, świadczenia usług oraz przepływu kapitału pomiędzy krajami [Monkiewicz 2000, s. 382]. W latach siedemdziesiątych wprowadzono zasadę wzajemnego uznawania krajowych regulacji prawnych państw członkowskich, przy określonych standardach minimalnych.

Kolejne etapy harmonizacji rynku ubezpieczeń wyznaczały trzy generacje dyrektyw Rady Europejskiej. Dyrektywy pierwszej generacji (lata 1973 i 1979) [Dyrektywa Rady z dnia 24 lipca 1973 roku; Dyrektywa Rady z dnia 5 marca 1979 roku] dotyczyły swobody osiedlania [Monkiewicza 2000, s. 385; Przybytniowski 2009, s. 65], dyrektywy drugiej generacji (lata 1988 i 1990) [Dyrektywa z dnia 28 czerwca 1988 roku; Dyrektywa z dnia 8 listopada 1990 roku] były związane ze swobodą świadczenia usług [Monkiewicza 2000, s. 389-390] transgranicznych, a dyrektywy trzeciej generacji (1992 r.) [Dyrektywa z dnia 18 czerwca 1992 roku; Dyrektywa z dnia 10 listopada 1992 roku] pozwoliły na wprowadzenie jednolitej licencji w ubezpieczeniach.

Kolejną ważną regulacją wspólnotową jest dyrektywa *Solvency II* (2009/138/EC), która zawiera uregulowania w zakresie wypłacalności zakładów ubezpieczeń, dostosowujące regulacje ostrożnościowe zawarte w dyrektywie *Solvency I* z 2002 r. do współczesnych technik zarządzania ryzykiem, standardów rachunkowości, pod-

staw prawnych i coraz bardziej zaawansowanych instrumentów finansowych, zapewniających spójność sektora finansowego.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej umożliwiło procesy internacjonalizacji (europeizacji) krajowych zakładów ubezpieczeń.

Polski rynek ubezpieczeń regulowany jest przez cztery podstawowe akty prawne: ustawę o działalności ubezpieczeniowej (u.d.u.)¹, ustawę o pośrednictwie ubezpieczeniowym², ustawę o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych³, ustawę o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych⁴, oraz akty powiązane i wykonawcze, które uwzględniają w swoim zakresie regulacje Unii Europejskiej.

4. Analiza bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) krajowych zakładów ubezpieczeń

Pod koniec 2012 r. na polskim rynku funkcjonowało 60 krajowych zakładów ubezpieczeń. Rynek ubezpieczeń w Polsce zdominowany jest przez inwestorów zagranicznych, którzy w roku 2011 posiadali ponad 77-procentowy udział w kapitale podstawowym. Głównym inwestorem zagranicznym byli Niemcy. Ponadto w Polsce inwestują przedsiębiorcy z Austrii, Holandii, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Szwecji, Luksemburga, Kanady oraz z Cypru. Tabela 1 przedstawia udział BIZ w kapitałach podstawowych zakładów ubezpieczeń działających w Polsce w wybranych latach okresu 2002-2012. W okresie tym nastąpił wzrost udziału BIZ – z 71,85% do 80,46%.

Tabela 1. Wartość (w tys. zł) i udział (w %) BIZ w kapitałach podstawowych krajowych zakładów ubezpieczeń w podziale na działy w wybranych latach okresu 2002-2012

Wyszczególnienie	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Dział I	1 504 124	1 519 481	1 684 441	1 783 048	2 023 246	2 078 961
Dział II	1 468 438	1 833 071	1 986 504	2 181 057	2 449 848	2 363 142
Ogółem	2 972 562	3 352 552	3 670 945	3 964 105	4 473 094	4 442 103
Udział działu I	72,7%	70,3%	75,1%	71,2%	72,1%	71,1%
Udział działu II	71,8%	73,6%	77,9%	80,0%	82,9%	91,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Biuletyny roczne... lipiec 2013].

U.d.u. precyzuje, że statut towarzystwa określa terytorialny zasięg działalności, który wraz ze zmianami wymaga zatwierdzenia przez organ nadzoru (art. 40,

¹ DzU 2003, nr 124, poz. 1151 ze zmianami.

² DzU 2003, nr 124, poz. 1154, ze zmianami.

³ DzU 2013, nr 0, poz. 392 ze zmianami.

⁴ DzU 2003, nr 124, poz. 1153 ze zmianami.

ust. 3, art. 41, ust. 1 u.d.u.). Spośród 8 TUV funkcjonujących w Polsce w 2012 r. jedynie trzy z nich (TUV, Concordia Polska oraz Macif Życie) określiły ponadkrajowy zasięg terytorialny działalności. Deklaracja ta ściśle koresponduje z udziałem BIZ w kapitale zakładowym. Pozostałe TUV (oprócz TUV SKOK) są oparte w 100% na kapitale krajowym. Tabela 2 przedstawia TUV ze względu na pochodzenie kapitału na tle rynku ubezpieczeń.

Tabela 2. Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych działu I i II na tle rynku ubezpieczeń ze względu na pochodzenie kapitału w 2012 r.

Lp.	Zakład ubezpieczeń	Przeważający kapitał		Lp.	Zakład ubezpieczeń	Przeważający kapitał	
		krajowy	zagraniczny			krajowy	zagraniczny
1	Dział I TUV	1	1	3	Dział II TUV	3	3
2	Dział I ogółem	5	23	4	Dział II ogółem	9	23

Źródło: [Biuletyn kwartalny 4/2012, 2013].

Tabela 3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w kapitałach podstawowych TUV w latach 2002 i 2012 w tys. zł (stan na koniec roku); udział BIZ w rynku ubezpieczeń w %

Zakłady ubezpieczeń	2002	2004	2006	2008	2010	2012
MACIF ŻYCIE TUV (Francja)	0	12 600	27 600	27 600	32 600	39 100
TUV REJENT-LIFE	0	0	0	0	0	0
TUV BEZPIECZNY DOM	0	0	0	0	0	0
CONCORDIA POLSKA TUV (Niemcy)	26 086	40 486	51 471	56 374	56 403	64 334
TUV CUPRUM	0	0	0	0	0	0
TUV FLORIAN	0	0	0	0	0	0
POCZTOWE TUV	0	0	0	0	0	0
TUV SKOK (Luksemburg)	0	0	0	14 585	14 585	15 270
TUV TUV (Francja, Belgia)	8 089	8 089	8 089	13 381	13 132	1 618
TUV TUZ	0	0	0	0	0	0
TUV ogółem (dział I i II)	34 175	61 175	87 160	111 940	116 720	120 323
Rynek ubezpieczeń (dział I i II)	2 972 562	3 352 552	3 670 945	3 964 105	4 473 094	4 442 103
Udział BIZ w kap. podst. TUV	45,58%	48,08%	57,46%	65,04%	66,84%	60,60%
Udział BIZ w rynku (dział I i II)	71,85%	72,08%	77,08%	75,77%	77,63%	80,46%

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Biuletyny roczne...; Rynek ubezpieczeń 2002-2010; Biuletyn kwartalny 4/2012, 2013].

Udział BIZ w TUV był niższy niż dla rynku ubezpieczeń, niemniej jednak w latach 2002-2010 wykazywał tendencję rosnącą (tab. 3).

5. Internacjonalizacja rynku ubezpieczeń na zasadzie prowadzenia oddziału głównego

W 2010 roku w ramach działu I działały w Polsce 4 oddziały zakładów ubezpieczeń państw członkowskich UE/EEA. Dwa z nich miały główną siedzibę we Fran-

cji, jeden w Luksemburgu oraz jeden w Wielkiej Brytanii. Natomiast w ramach działu II na polskim rynku funkcjonowało 18 takich oddziałów: 6 z Francji, 4 z Wielkiej Brytanii i 2 ze Szwecji. Węgry, Niemcy, Holandia, Hiszpania, Czechy oraz Belgia posiadały w Polsce po jednym oddziale. Wartość składki przypisanej brutto zakładów ubezpieczeń z krajów UE/EOG prowadzących w Polsce działalność na zasadzie swobody świadczenia usług lub poprzez oddziały wyniosła w 2010 r. 1 022,77 mln euro, czyli 4 085,54 mln zł. Największą składkę na polskim rynku zebrały zakłady ubezpieczeń nadzorowane przez organy nadzoru z Luksemburga (41,1% łącznej składki zagranicznych zakładów ubezpieczeń w Polsce), Wielkiej Brytanii (25,4%), Francji (12,3% łącznej składki) oraz Irlandii (10,0% łącznej składki). W strukturze składki brutto w dziale I dominowała grupa 1 (89,3% zbioru składki w ramach oddziału i 8,9% w ramach swobody świadczenia usług). W strukturze składki działu II dominowały w ramach oddziału grupy: 3 i 7 (10,07%), natomiast w ramach swobody świadczenia usług grupy: 16, 17 i 18 (39,19%) oraz grupy: 8 i 9 (9,01%) [*Działalność zagranicznych...* 2012, s. 4-11].

W 2010 r. 3 krajowe zakłady ubezpieczeń prowadziły swoją działalność poprzez oddział na terenie państw UE (tab. 4). Nie było wśród nich TUW.

Tabela 4. Oddziały krajowych zakładów ubezpieczeń notyfikowanych w państwach UE/EEA w 2010 r.

Lp.	Zakład ubezpieczeń	Kraj notyfikacji	Zakres notyfikacji (dział, grupy)
1	AEGON Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA	Rumunia	I (1.2)
2	Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń Na Życie i Reasekuracji AMPLICO-LIFE SA	Litwa, Łotwa	I (1-5)
3	COMPENSA TU SA VIG	Litwa	II (1-3, 8-10, 13, 18)

Źródło: [*Działalność zagranicznych...* 2012]

Mimo iż składka przypisana brutto z tytułu transgranicznej działalności krajowych zakładów ubezpieczeń wyniosła w 2010 r. 69,34 mln zł, stanowiło to zaledwie 0,13% składki krajowych zakładów ubezpieczeń. Najwięcej składki przypisanej brutto – (36,69%), krajowe zakłady ubezpieczeń pozyskały na Litwie, potem w Niemczech (20,26%) i Wielkiej Brytanii (17,91%) [*Działalność zagranicznych...* 2012, s. 16].

6. Internacjonalizacja rynku ubezpieczeń na zasadzie swobody świadczenia usług

Na podstawie swobody świadczenia usług 19 krajowych zakładów ubezpieczeń (7 w ramach działu I i 12 w ramach działu II) notyfikowało swoją działalność w innych państwach UE/EEA w celu świadczenia usług w innej formie niż oddział. Łącznie krajowe zakłady ubezpieczeń posiadały w 2010 r. 273 notyfikacje w 30 różnych krajach (tab. 5).

Tabela 5. Notyfikacje działalności polskich zakładów ubezpieczeń w państwach UE/EEA na zasadzie swobody świadczenia usług na koniec 2010 r. uporządkowane malejąco

Lp.	Zakład ubezpieczeń	Dział I grupy	Dział II grupy	Liczba i kraje notyfikacji
1	TU ALLIANZ POLSKA SA		1-9, 11-18	(29) Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Liechtenstein, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy
2	PZU SA		1-18	(28) Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Liechtenstein, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy
3	KUKE SA		14-16	(28) Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Liechtenstein, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy
4	Generali TU SA		1-9, 11-18	(27) Litwa, Finlandia, Słowacja, Czechy, Austria, Słowenia, Łotwa, Estonia, Węgry, Luksemburg, Grecja, Portugalia, Norwegia, Dania, Wielka Brytania, Belgia, Hiszpania, Szwecja, Cypr, Malta, Irlandia, Francja, Holandia, Włochy, Niemcy, Bułgaria, Rumunia
5	TuİR WARTA SA		1, 4-16	(27) Austria, Belgia, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Malta, Liechtenstein, Litwa, Łotwa, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy
6	Euler Hermes TU SA		14	(26) Litwa, Finlandia, Słowacja, Czechy, Austria, Słowenia, Łotwa, Estonia, Węgry, Luksemburg, Grecja, Portugalia, Dania, Belgia, Bułgaria, Hiszpania, Szwecja, Cypr, Malta, Irlandia, Francja, Holandia, Niemcy, Rumunia, Wielka Brytania, Włochy
7	HDI-Gerling Polska TU SA		1-18	(25) Litwa, Finlandia, Słowacja, Czechy, Austria, Słowenia, Łotwa, Estonia, Węgry, Luksemburg, Grecja, Islandia, Cypr, Portugalia, Norwegia, Dania, Wielka Brytania, Belgia, Malta, Hiszpania, Szwecja, Irlandia, Francja, Holandia, Włochy
8	PZU Życie SA	1-5		(25) Finlandia, Słowacja, Czechy, Austria, Słowenia, Łotwa, Estonia, Węgry, Luksemburg, Grecja, Portugalia, Dania, Cypr, Wielka Brytania, Belgia, Hiszpania, Szwecja, Malta, Irlandia, Francja, Holandia, Włochy, Niemcy, Bułgaria, Rumunia
9	AXA TuİR SA		4, 7-10, 12, 13, 16, 17	(16) Bułgaria, Czechy, Dania, Estonia, Francja, Hiszpania, Irlandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania
10	Compensa TU SA VIG		1-3, 8-10, 13, 16, 18	(10) Bułgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry
11	UNIQA TUŃ SA	1-5		(7) Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Słowacja, Węgry
12	UNIQA TU SA		1-3, 5-9, 11, 13-18	(7) Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Słowacja, Węgry
13	Benefia TU na Życie SA VIG	1-5		(5) Słowacja, Litwa, Czechy, Łotwa, Estonia
14	BRE Ubezpieczenia TU SA		1-3, 7-9, 13-18	(4) Czechy, Słowacja, Wielka Brytania
15	MetLife TUŃ SA	1-5		(3) Węgry, Czechy, Wielka Brytania
16	Aviva TUŃ SA	1-5		(3) Litwa, Łotwa, Słowacja
17	Compensa TUŃ SA VIG	1, 3		1 (Irlandia)
18	PAPTUnŻiR Amplico-Life SA	1-5		(1) Estonia
19	STU Ergo Hestia SA		1, 2, 4-9, 11-18	Czechy
	Ogółem liczba notyfikacji	7	12	273

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Działalność zagranicznych... 2012].

Tabela 6. Notyfikowane w Polsce zakłady ubezpieczeń państw członkowskich UE/EEA w 2010 r. w podziale na działy i kraje uporządkowane malejąco

Lp.	Kraj	Dział I	Dział II	Dział I	Suma
1	Wielka Brytania	21	120	4	145
2	Irlandia	15	78		93
3	Niemcy	2	43		45
4	Francja	2	38	4	44
5	Luksemburg	19	17		36
6	Holandia	1	26		27
7	Szwecja	1	24	1	26
8	Austria	2	12	8	22
9	Włochy	1	11	7	19
10	Malta	2	15		17
11	Liechtenstein	10	6		16
12	Dania	1	14		15
13	Czechy	1	9	3	13
14	Belgia		12		12
15	Węgry		9	3	12
16	Gibraltar	3	7		10
17	Hiszpania		8	2	10
18	Finlandia		7	2	9
19	Norwegia		7		7
20	Słowacja	1	4	1	6
21	Litwa		2	2	4
22	Słowenia		3	1	4
23	Bułgaria		3		3
24	Estonia		3		3
25	Grecja	1	2		3
26	Łotwa		3		3
27	Rumunia	1	2		3
28	Portugalia		1		1
	Suma	84	486	38	608

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.knf.gov.pl, dostęp: lipiec 2013.

Jak wynika z tab. 5 i 6, bilans notyfikacji jest bardziej korzystny dla zagranicznych ubezpieczycieli (ok. 2,5-krotnie). Krajowe TUV nie notyfikowały działalności na zasadzie głównego oddziału ani swobody świadczenia usług.

7. Zakończenie

Analiza wykazała wysoki i rosnący poziom internacjonalizacji rynku ubezpieczeń w obszarze BIZ w kapitale podstawowym krajowych ubezpieczycieli (również w TUV). Wysoki był również poziom internacjonalizacji rynku ubezpieczeń na zasadzie swobody świadczenia usług, jednakże 2,5-krotnie większa była w tym obszarze aktywność zagranicznych ubezpieczycieli nad krajowymi. W przypadku in-

ternacjonalizacji na zasadzie oddziały głównej aktywność zagranicznych ubezpieczycieli nad krajowymi była 5,5-krotnie większa. Krajowe TUW wykazywały się internacjonalizacją jedynie w postaci BIZ w kapitale podstawowym, które dominowały od 2006 r. w strukturze ich kapitałów podstawowych, wykazując tendencję rosnącą.

Literatura

Biuletyn kwartalny 4/2012, www.knf.gov.pl.

Biuletyny roczne. Rynek ubezpieczeń 2002-2011, www.knf.gov.pl.

Dyrektywa Rady z dnia 24 lipca 1973 roku w sprawie koordynacji ustaw, rozporządzeń i przepisów administracyjnych, dotyczących podejmowania i prowadzenia bezpośredniej działalności ubezpieczeniowej (z wyjątkiem ubezpieczeń na życie).

Dyrektywa Rady z dnia 5 marca 1979 roku w sprawie koordynacji ustaw, rozporządzeń i przepisów administracyjnych, dotyczących podejmowania i prowadzenia działalności w dziedzinie ubezpieczeń na życie.

Dyrektywa w sprawie koordynacji prawa, rozporządzeń i przepisów administracyjnych, odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich innych niż ubezpieczenia na życie z dnia 18 czerwca 1992 roku.

Dyrektywa w sprawie koordynacji prawa, rozporządzeń i przepisów administracyjnych, odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich na życie oraz zmieniająca dyrektywy 79/267/EEC i 90/619/EEC z dnia 10 listopada 1992 roku.

Dyrektywa w sprawie koordynacji przepisów, dotyczących bezpośrednio ubezpieczeń na życie w celu ułatwienia korzystania ze swobody świadczenia usług z dnia 8 listopada 1990 roku.

Dyrektywa w sprawie koordynacji przepisów, dotyczących świadczenia usług w zakresie ubezpieczeń nie na życie z dnia 28 czerwca 1988 roku.

Dyrektywa 2009/138/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29. 11. 2009 r. w sprawie podejmowania i wykonywania działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej – Wypłacalność II (Dz. Urz. UE, L.335.1 z 2009.12.17).

Działalność zagranicznych zakładów ubezpieczeń w Polsce oraz krajowych zakładów ubezpieczeń za granicą w 2010 r. Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa, 10 lutego 2012 r. www.knf.gov.pl, dostęp: 15.07.2013.

Oczkowska R., *Przedsiębiorstwo na rynku międzynarodowym. Uwarunkowania strategii internacjonalizacji i globalizacji*, KSW im. A. Frycza Modrzewskiego, Kraków 2007.

Monkiewicz J. (red.), *Podstawy ubezpieczeń. Tom I – mechanizmy i funkcje*, Poltext, Warszawa 2000.

Przybytniowski J., *Rozwój ubezpieczeń gospodarczych w procesie integracji europejskiej*, Wydawnictwo UHP J. Kochanowskiego, Kielce 2009.

Rymarczyk J., *Internacjonalizacja przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 1996, s. 20.

Statuty 8 krajowych TUW.

Szymczak M., *Logistyka w procesie internacjonalizacji przedsiębiorstw*, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2004.

Ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej (DzU 2003.124.1151 ze zm.).

Ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych (DzU 2003.124.1153 ze zm.).

Ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o pośrednictwie ubezpieczeniowym (DzU 2003.124.1154 ze zm.).

Ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (DzU 2013.0.392 ze zm.).

DIRECTIONS OF INTERNATIONALIZATION OF INSURANCE UNDERTAKINGS WITH PARTICULAR EMPHASIS ON MUTUAL INSURANCE COMPANIES

Summary: The article presents some directions of internationalization (mainly Europeanization) of insurance market. The study analyzed and evaluated three areas of internationalization of the insurance sector: foreign direct investment (FDI) in the share capital of the national insurance companies, internationalization, on the basis of the main branch and the internationalization of the freedom to provide services, with particular emphasis on mutual associations (MS). The research results were used to draw conclusions about the analyzed problem.

Keywords: internationalization, mutual insurance company, insurance market.